

УДК 37.011.31:37.62

Б 81

Володимир БОНДАРЕНКО

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті наведено аналіз основних компонентів спецкурсу “Імідж сучасного вчителя технологій”, призначений для студентів педагогічних університетів за напрямом підготовки “Технологічна освіта”. Розкрито вимоги до рівня освоєння дисципліни, а також основні положення програми та тематику лекційних, практичних і семінарських занять.

***Ключові слова:** професійний імідж, майбутній учитель технологій, професійний імідж учителя технологій, спецкурс, педагогічний університет.*

Постановка проблеми. Реформування системи вищої педагогічної освіти зумовлюється новими суспільно-економічними реаліями, які вимагають від сучасного вчителя урахування швидкого оновлення наукового знання та технологій, стрімкого зростання обсягу інформації, соціально-економічних тенденцій розвитку країни і світу загалом, а також тими змінами, що відбуваються у загальноосвітніх навчальних закладах, затвердженням нових державних стандартів освіти, створенням нових навчальних планів, програм і відповідного навчально-методичного забезпечення, поширенням комп’ютеризації у процесі навчання. Майбутні вчителі мають усвідомити з першого року навчання, що їхні професійні успіхи, кар’єрне зростання, особистісна самореалізація залежать тільки від їхніх власних зусиль та професійної компетентності.

Упровадження нових технологій, зростання обсягу та глибини наукового знання, постійне розширення й оновлення науково-професійної інформації освітньої галузі “Технології” ставить нові завдання перед педагогічними вищими навчальними закладами. Як вважають В. Андрущенко та І. Табачек, суспільний ідеал вчителя нерозривно пов’язаний із формуванням педагогом власного позитивного іміджу, над вдосконаленням якого він має постійно працювати. Це, на думку дослідників, є частиною професійної компетенції та суттєвим показником індивідуальної педагогічної майстерності [1, 59].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковому розв’язанню проблеми вдосконалення професійної підготовки вчителя сприяли дослідження тенденцій розвитку вищої педагогічної освіти, реформування, оновлення змісту освіти в Україні та за рубежом (В. Андрущенко, О. Абдулліна, І. Зязюн, М. Євтух, Н. Кузьміна, В. Кремень, Н. Ничкало, Л. Пуховська та ін.); тенденцій розвитку системи університетської освіти (А. Алексюк, В. Сагарда, О. Глузман, Л. Коваль та ін.); організації навчального процесу у вищих педагогічних навчальних закладах (О. Антонова, А. Вербицький, С. Вітвицька, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, М. Євтух, В. Козаков, Н. Сидорчук, О. Спирін та ін.); концепції педагогічної майстерності (Є. Барбіна, І. Зязюн, І. Кривонос, В. Сластьонін та ін.); теорії педагогічної взаємодії (І. Бех, О. Бодальов, А. Бойко, В. Казанська, В. Кан-Калік, О. Леонтєв та ін.). Теоретико-методичні засади професійної підготовки вчителя трудового навчання розглянуті в дослідженнях А. Вербицького, Й. Гушулея, М. Євтуха, І. Зязюна, О. Коберника, П. Лузана, В. Мадзігона, І. Прокопенка, В. Сидоренка, В. Стешенка, Д. Тхоржевського та ін.

Віддаючи належне дослідникам проблем фахової підготовки фахівців, слід відзначити, що у вітчизняній педагогічній літературі майже відсутні системні дослідження теорії і практики формування у майбутніх учителів технологій професійного іміджу, у яких би визначалися теоретико-методологічні підходи до побудови змісту цієї підготовки, розробки педагогічних технологій, організаційно-педагогічних форм і методів навчання і виховання. Як показує аналіз

теоретичних досліджень у галузі формування професійного іміджу майбутніх вчителів та практики роботи педагогічних ВНЗ, проблемі формування позитивного професійного іміджу майбутніх вчителів технологій приділено мало уваги. Так, у навчальних планах та освітньо-професійній програмі підготовки майбутніх вчителів технологій відсутня дисципліна “Педагогічна іміджелогія”, немає спеціальних підручників та посібників, які допомагали б грамотно створювати свій професійний імідж.

Метою статті є аналіз авторського спецкурсу для майбутніх учителів технологій “Імідж сучасного вчителя технологій”, розкриття його цілей, задач та основного змісту.

Професійний імідж майбутнього вчителя технологій – це явище, яким можна керувати. Керованість іміджу передбачає розуміння закономірностей його функціонування та формування, зумовлює необхідність спеціальної діяльності з його проектування, діагностики, формування та корекції. Усе це викликає необхідність розуміння майбутніми викладачами важливості позитивного професійного іміджу та спеціальні знання і вміння щодо його формування. Відсутність таких знань позбавляє процес формування професійного іміджу цілеспрямованості, робить його стихійним.

Створення професійного іміджу – це тривалий процес, який має розпочатися з ознайомлення із сутністю професійного іміджу, його складових, закономірностей та механізмів його формування. З цією метою пропонується спецкурс “Імідж сучасного вчителя технологій”, призначений для студентів технологічного факультету денної та заочної форм навчання за напрямом підготовки: “Технологічна освіта”.

Метою спецкурсу є ознайомлення майбутніх учителів технологій з основами іміджелогії, актуалізація мотивації студентів до створення власного професійного іміджу та підвищення рівня його сформованості, створення настанови особистості на професійне самовдосконалення, формування ціннісних орієнтацій студентів на самореалізацію у майбутній професійній діяльності.

Характерною особливістю програми спецкурсу “Імідж сучасного вчителя технологій” є активна спрямованість на формування у

майбутніх учителів технологій ціннісних орієнтацій на самореалізацію і саморозвиток в професійній діяльності.

Провідними ідеями курсу є доведення до свідомості студентів що: 1) позитивний професійний імідж стає необхідною складовою конкурентоздатності фахівця; 2) професійний імідж – це синтез професійних якостей і компетентностей та особистісних якостей і зовнішності особистості; 3) позитивний професійний імідж майбутніх вчителів технологій можливо сформувати, якщо цей процес буде пронизувати усі аспекти студентського життя та відбуватися цілеспрямовано й безперервно; 4) позитивний професійний імідж майбутнього вчителя технології може сформувати лише сам носій іміджу за допомогою наполегливої роботи над собою; 5) формування професійного іміджу неможливе без оволодіння прийомами самопізнання та рефлексії; 6) професійний імідж є нестійким феноменом та потребує постійної роботи над ним і корекції через змінюваність зовнішніх обставин та внутрішніх чинників.

Завдання спецкурсу:

1) ознайомити студентів із сутністю поняття “імідж”, його історією та сучасними уявленнями про імідж;

2) ознайомити студентів з основними поняттями та категоріями іміджелогії;

3) сформувати уявлення про основні типи іміджу;

4) дати загальне поняття про структуру професійного іміджу вчителя технології;

5) ознайомити з основними закономірностями та принципами формування професійного іміджу вчителя;

6) розкрити роль рефлексії у процесі формування власного професійного іміджу;

7) ознайомити студентів з основними методами самопізнання та самооцінки;

8) сформувати уявлення про основні методи саморозвитку з метою формування позитивного професійного іміджу;

9) допомогти студентам провести самодіагностику іміджу та з’ясувати рівень сформованості власного професійного іміджу;

10) підвищити рівень сформованості професійного іміджу студентів за допомогою спеціально підібраних вправ;

11) розробити разом зі студентами індивідуальні програми самовдосконалення та формування позитивного професійного іміджу.

Вимоги до рівня освоєння дисципліни. У результаті вивчення спецкурсу:

1) студенти повинні знати:

- теоретичні основи іміджелогії;
- основні поняття та категорії іміджелогії, що забезпечують розуміння закономірностей і механізмів формування та корекції професійного іміджу вчителя технологій;

- види іміджу та його складові;
- алгоритми та методи формування позитивного професійного іміджу вчителя технологій;

2) студенти повинні вміти:

- визначати основні проблеми професійного іміджу;
- використовувати знання з дисципліни як засобу створення власного професійного іміджу та підвищення його ефективності;

- розв'язувати іміджеві завдання за допомогою інструментарію іміджелогії;

- ефективно використовувати професійний імідж задля розв'язання педагогічних завдань;

3) студенти повинні володіти:

- навичками самоаналізу і самоконтролю з метою підтримки та корекції власного професійного іміджу;

- навичками самопрезентації для створення та підтримки позитивного професійного іміджу;

- навичками саморозвитку та прагненням професійної самореалізації.

Лекційні заняття призначені для ознайомлення з теоретичним матеріалом дисципліни та його узагальнення; вони передбачають використання новітніх інформаційних технологій і не виключають діалогічного спілкування студентів з викладачем. Семінарські заняття

спрямовані на самостійне опрацювання студентами теоретичного матеріала, поглиблення знань студентів певних розділів дисципліни з подальшим їх обговоренням та звернення до досвіду видатних людей щодо створення власного іміджу. На них використовуються сучасні методи навчання: ділові ігри, міні-конференції, дискусії, тренінги, що дозволяють уникнути пасивного сприйняття інформації та максимально використувати творчий потенціал студентів.

Практичні заняття призначені для ознайомлення студентів з психологічними методами самопізнання, проведення самодіагностики, розробки індивідуального плану дій. Самостійна робота студентів передбачає підготовку до тренінгів та дискусій, індивідуальну роботу і роботу в малих групах, підготовку доповідей з обговорюваних на лекціях і практичних заняттях тем, створення презентацій, самодіагностику, самоаналіз, самомоніторинг. Тематичний план спецкурсу представлений у таблиці 1.

Таблиця 1

Тематичний план спецкурсу

№ з/п	Тема	Форма організації навч. процесу				Разом
		Лекції	Семінари	Практ. заняття	Самост. робота	
1.	Іміджелогія як наука і практична діяльність	2			1	3
2.	Іміджмейкинг	1			1	2
3.	Поняття іміджу	1			2	3
4.	Імідж як історико-культурний феномен		2		2	4
5.	Персональна іміджелогія	2			2	4
6.	Імідж в рекламній діяльності	1			1	2
7.	Політичний імідж	1			1	2
8.	Професійний імідж фахівців різних галузей. Інші види іміджу		4		2	6
9.	Професійний імідж сучасного вчителя	2			2	4
10.	Структура професійного іміджу сучасного вчителя технологій	2			2	4
11.	Вимоги до професійного іміджу сучасного вчителя технологій	2			2	4
12.	Професійний імідж учителя технологій		2		4	6

13.	Механізми впливу в процесі формування іміджу	2			1	3
14.	Технології іміджування	1			2	3
15.	Розробка та застосування стратегій формування іміджу	1			2	3
16.	Самодіагностика	1		4	2	7
17.	Сам собі іміджмейкер			3	2	5
18.	Рефлексія як засіб самомоніторингу. Розвиток рефлексивних умінь	1		1	1	3
Разом		20	8	8	36	72

У межах теми “Іміджелогія як наука і практична діяльність” студенти ознайомлюються з іміджелогією як науково-практичною, інноваційно-технологічною дисципліною, її витоками, визначеннями, цілями та задачами. Тема передбачає аналіз основних понять іміджелогії, її методологічних засад та принципів. Тема “Іміджмейкінг” знайомить студентів із структурою та функціями іміджмейкінгу, закономірностями формування і функціонування іміджу, механізмами соціально-психологічного впливу в процесі формування іміджу. Вивчаючи тему “Поняття іміджу”, майбутні вчителі технологій отримують знання про імідж, репутацію, соціальні стереотипи і настанови, значення іміджу, цілісність іміджу, його основні складові, Я-концепцію. Розглядаються критерії класифікації іміджу, сучасні типології і основні функції іміджу.

Для більш глибокого уявлення про імідж до спецкурсу були включені теми, які не мають прямого стосунку до професійної діяльності вчителя, але мають практичне значення для повсякденного життя будь-якої людини: “Імідж в рекламній діяльності” та “Політичний імідж”. Під час роботи над цими темами розглядаються цілі реклами, механізми впливу на масову свідомість, прийоми створення іміджу товару, бренду, організації, політичної партії, політика і т.д., що допоможе молодим людям легше протистояти маніпуляціям свідомістю.

Тема “Професійний імідж сучасного вчителя” передбачає ознайомлення з поняттям професійного іміджу вчителя, його основними складовими, відмінностями іміджу вчителя від іміджу інших фахівців, реципієнтами іміджу вчителя, закономірностями його сприйняття, особливостями презентації професійного іміджу. Більш

детально в рамках спецкурсу вивчається професійний імідж сучасного вчителя технологій, чому присвячені дві теми: “Структура професійного іміджу сучасного вчителя технологій” та “Вимоги до професійного іміджу сучасного вчителя технологій”. Студенти узагальнюють відомості про специфіку роботи вчителя технологій, які вони отримали протягом вивчення курсів “Вступ до спеціальності” та “Педагогіка”, розглядають компоненти професійного іміджу вчителя технологій (габітарний імідж, іміджева компетентність, Я-концепція, професійна спрямованість, мовленнєва та комунікативна поведінка, творчий потенціал) і детально вивчають вимоги до кожного з них.

Структура професійного іміджу вчителя технологій потребує детального вивчення, оскільки це одна з головних тем спецкурсу. Вона включає такі питання: роль першого враження, іміджева компетентність учителя технологій та її складові (теоретичні знання про сутність професійного іміджу, його функції, види, структуру, закономірності та засоби формування і т.п.; прагнення та готовність створювати власний професійний імідж; володіння методами самопізнання, самоспостереження, самоаналізу, самоосвіти, самовиховання і т.д.; застосування отриманих знань на практиці, досвід діяльності зі створення власного професійного іміджу), вимоги до всіх компонентів професійного іміджу вчителя технологій.

Декілька лекційних занять присвячені стратегіям та технологіям створення іміджу. У рамках теми “Механізми впливу в процесі формування іміджу” розглядаються механізми соціально-психологічного впливу на свідомість реципієнтів іміджу, технології нейролінгвістичного програмування, формування іміджу в середовищі масової комунікації, а також роль засобів масової інформації у формуванні соціальної реальності. Тема “Технології іміджування” дає поняття про принципи формування іміджу, критерії вибору моделі поведінки, стратегії і тактики побудови іміджу, вплив підсвідомої інформації на виникнення іміджу, техніки створення іміджу. У рамках теми передбачений аналіз іміджу керівника освітньої установи та ознайомлення з моделями поведінки в офіційному і неофіційному спілкуванні.

Тема “Самодіагностика” включає обговорення й аналіз критеріїв ефективності професійного іміджу вчителя технологій, знайомство студентів із тестовими методиками для самодіагностики та створення власного психологічного портрету. Професійний імідж може створити лише сам учитель за допомогою наполегливої праці над собою – це неможливо без розвинутих рефлексивних умінь. Для їх формування та розвитку до спецкурсу включено тему “Рефлексія як засіб самомоніторингу. Розвиток рефлексивних умінь”, у рамках якої студенти знайомляться з поняттям рефлексії, її роллю у створенні власного професійного іміджу, способами рефлексивного аналізу свого іміджу та шляхами розвитку рефлексивних умінь.

На семінарські та практичні заняття винесено питання, які є неоднозначними, проблемними, дискусійними або наближеними до педагогічної діяльності вчителів технологій. Студенти досліджують та обговорюють такі проблеми: зародження іміджелогії; взаємозв’язок понять “імідж”, “образ”, “авторитет”, “стереотип”, “престиж”, “репутація”; зовнішній вигляд учителя технологій, стилі одягу; професійна компетентність учителя; стилі спілкування вчителя з учнями, їхніми батьками, колегами; креативність вчителя технологій; вимоги до мовленнєвої поведінки вчителя. На прикладах із сучасного життя розглядається та обговорюється імідж фахівців різних галузей та інші види іміджу, а саме: імідж політика, політичної партії, естрадного виконавця, телеведучого, лікаря, психолога, керівника, компанії, навчального закладу, країни, бренду.

Практичне заняття на тему “Сам собі іміджмейкер” є вкрай важливим для подальшої роботи студентів над створенням власного професійного іміджу, оскільки воно присвячене діагностиці психічних властивостей особистості та розробці стратегічного плану роботи над власним професійним іміджем. Психологічні тести включають методики оцінки мотивації, Я-концепції, ціннісних орієнтацій, комунікабельності, рівня домагань, самооцінки, характеру, пізнавальних процесів, креативності і т.д., які дають змогу кожному студентові якомога глибше пізнати себе та створити образ “Я” реальний, з’ясувати свої сильні та слабкі сторони та на цій основі побудувати образ “Я”

ідеальний. Результатом самодіагностики та опрацювання теоретичного матеріалу з іміджелогії має стати розроблений кожним студентом план роботи зі створення власного професійного іміджу.

На початку спецкурсу студентам пропонується практичне завдання у вигляді проекту, який вони презентують на підсумковому занятті, і який складає чверть підсумкового балу. Кожен студент на свій розсуд обирає відому особу, збирає фото- та відеоматеріали про неї, статті, інтерв'ю у засобах масової інформації, які створюють її імідж та розкривають її особистість, а наприкінці курсу студент робить детальний аналіз іміджу та дає йому оцінку.

Спецкурс “Імідж сучасного вчителя технологій” завершується заліком та рекомендаціями студентам щодо подальшої побудови професійного іміджу, використання спеціалізованої літератури з іміджелогії, психологічної діагностики та самовдосконалення.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що формування професійного іміджу майбутнього вчителя технологій має починатися з ознайомлення з теоретичними основами іміджелогії, самопізнання і розробки кожним студентом плану самовдосконалення та побудови власного позитивного професійного іміджу, на що і націлений спецкурс “Імідж сучасного вчителя технологій”. Впровадження спецкурсу до навчально-виховного процесу ВНЗ сприятиме формуванню іміджевої компетентності майбутнього вчителя технологій, яка є складовою його професійного іміджу.

Подальших досліджень потребують питання моніторингу ефективності системи формування професійного іміджу майбутніх учителів технологій у педагогічних університетах.

Література

1. Андрущенко В. Формування особистості вчителя в сучасних умовах / В. Андрущенко, І. Табачек // Політичний менеджмент. – 2005. – № 1. – С. 58 – 69.
2. Калюжный А.А. Психология формирования имиджа учителя / А.А. Калюжный. – М. : Владос, 2004. – 224 с.
3. Карелин А. Большая энциклопедия психологических тестов / А. Карелин. – М. : Эксмо, 2007. – 416 с.
4. Криксунова И. Создай свой имидж / И. Криксунова. – СПб. : Лань, 1997. – 315 с.

5. Психологическая диагностика : учеб. пособ. / под ред. К.М. Гуревича, Е.М. Борисовой. – М. : Изд-во УРАО, 1997. – 304 с.

6. Шепель В.М. Имиджелогия. Как нравится людям : учеб. пособ. / В.М. Шепель. – М. : Народное образование, 2002. – 576 с.

Бондаренко Владимир. Формирование профессионального имиджа будущих учителей технологий. В статье приведен анализ основных компонентов спецкурса “Имидж современного учителя технологий”, предназначенный для студентов педагогических университетов по направлению подготовки “Технологическое образование”. Раскрываются требования к уровню освоения дисциплины, а также основные положения программы и тематика лекционных, практических и семинарских занятий.

Ключевые слова: профессиональный имидж, будущий учитель технологий, профессиональный имидж учителя технологий, спецкурс, педагогический университет.

Bondarenko Volodymyr. Formation of technology future teachers' professional image. The article summarizes the main components of the course “Modern Technology Teacher’s Image”, intended for students of pedagogical universities of specialty “Technological Education”. The article discloses the purpose of the specialized course, its main ideas, tasks, requirements for the students’ level at the end of the course, and summarizes its program and main topics of lectures, workshops and seminars.

Key words: professional image, future teacher of technology, professional image of teacher technology, specialized course, Pedagogical University.